

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

03.03.2015թ. թիվ ՍԴՈ-1192 ՈՐՈՇՄԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ սահմանադրական դատարանի 03.03.2015թ. որոշմամբ՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 154-րդ հոդվածի 4-րդ մասը ճանաչվել է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 14.1-րդ հոդվածին, 18-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 19-րդ հոդվածի 1-ին մասին հակասող և անվավեր, նկատի ունենալով, որ տվյալ դրույթի կիրառումն առկա իրավակարգավորումների պայմաններում սոցիալական անհամաչափ ծանրաբեռնվածություն է առաջացնում անձանց համար՝ կախված նրանց ֆինանսական հնարավորություններից, չապահովելով նաև անձի արդար դատաքննության, դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի և դատարանի մատչելիության իրավունքների լիարժեք իրացումը:

Սույն որոշմամբ՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 158-րդ հոդվածի 5-րդ մասը ճանաչվել է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանող:

ՀՀ Սահմանադրական դատարանը, սույն որոշումը կայացնելիս, հիմնվել է ՍԴՈ-765 և ՍԴՈ-833 որոշումներով արտահայտած իրավական դիրքորոշման հիման վրա, որից, ըստ էության, բխում է հետևյալը.

1. Վճռաբեկ դատարանում հավատարմագրված փաստաբանի միջոցով վճռաբեկ դատարան դիմելու պարտադիր պահանջը թույլ չի տալիս արդյունավետորեն և անարգել իրացնել անձի արդար դատաքննության իրավունքը,

2. Հավատարմագրված փաստաբանների ինստիտուտի առկայությամբ խախտվում է նաև հավասարությունը դատավարության մասնակիցների միջև՝ պայմանավորված նրանց գույքային վիճակով,

3. Վճռաբեկ դատարանում հավատարմագրված փաստաբանների ինստիտուտն իր գոյությամբ սահմանափակում է ոչ միայն վճռաբեկ դատարանի, այլ նաև սահմանադրական դատարանի և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի մատչելիության, դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունքները, ըստ էության նպաստավոր պայմաններ է ստեղծում խտրական վերաբերմունքի ցուցաբերման հնարավոր դեպքերի համար՝ պայմանավորված անձի գույքային դրության հիմքով,

4. Փաստաբանի միջոցով վճռաբեկ դատարան դիմելու ինստիտուտը՝ որպես այլընտրանքային տարբերակ, իրավաչափ կարող է համարվել միայն այն դեպքում, երբ օրենսդրությունը փաստաբանի ծառայությունից օգտվելու հնարավորությունը երաշխավորի յուրաքանչյուրի համար՝ անկախ տվյալ անձի ֆինանսական հնարավորություններից,

5. Վտանգվում է անձի թե՛ սահմանադրական արդարադատության իրավունքի և թե՛ իր խախտված իրավունքները միջազգային ատյաններում դատական կարգով պաշտպանելու սահմանադրական իրավունքի արդյունավետ իրացումը»:

Վերահաստատելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից արտահայտած վերոնշյալ իրավական դիրքորոշումները՝ ՀՀ ՍԴ-ն անդրադարձ է կատարել նաև ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 154-րդ հոդվածի 4-րդ մասին և նշել, որ մինչև ՀՀ վարչական դատավարության գործող օրենսգրքի ընդունումը ՀՀ վարչական դատավարության նախկին օրենսգրքով ՀՀ վճռաբեկ դատարան վճռաբեկ բողոքը միայն փաստաբանի միջոցով բերելու պարտադիր պահանջ

առկա չէր, այսինքն՝ նախատեսված էր վճռաբեկ բողոքն անմիջականորեն ներկայացնելու կարգ: Մինչդեռ վիճարկվող դրույթը ոչ միայն սահմանում է վճռաբեկ բողոք բերելու միջնորդավորված կարգ, այլև բացառում է վճռաբեկ բողոքն անմիջականորեն բերելու հնարավորությունը: Փաստորեն, ներկայումս գործում է միայն միջնորդավորված և այն էլ միայն փաստաբանի միջոցով վճռաբեկ դատարան դիմելու կարգը: Այսինքն՝ վերացվել է այն միակ անհրաժեշտ ուղին, որով ապահովվում էր վճռաբեկ դատարան անմիջականորեն դիմելու հնարավորությունը: Նման իրավակարգավորման արդյունքում վճռաբեկ դատարանի մատչելիությունը էապես սահմանափակվել է

Անդրադառնալով ՀՀ վարչ. դատ. օր-ի 158-րդ հոդվածի 5-րդ մասին՝ ՀՀ

Սահմանադրական դատարանը նշել է, որ վճռաբեկ բողոքին կից բողոքի էլեկտրոնային տարբերակը ներկայացնելու պահանջն ինքնին չի արգելափակում անձի՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի իրացման հնարավորությունը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ նման պահանջով անձի վրա չի դրվում օբյեկտիվ իրականության մեջ առկա հնարավորությունների հաշվառմամբ անհրաժեշտի և Սահմանադրության արժեքանությանը հակասող վարքագիծ դրսևորելու պարտականություն, հետևաբար՝ այն չի հանգեցնում նաև իրավունքի էության խախտման:

Այսպիսով, հարկ է նշել, որ վճռաբեկ բողոքը միայն փաստաբանի միջոցով ներկայացնելու եզրույթը նախատեսված է ոչ միայն ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքով, այլև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 3-րդ մասով, ինչը ինքնին ևս հանդիսանում է անձի՝ արդար դատաքննության իրավունքի սահմանափակում և հակասում է ՀՀ Սահմանադրությանը:

Ուստի, պետք փաստել, որ ելնելով ՍԴՈ-1192 որոշմամբ արտահայաձ իրավական դիրքորոշման վերլուծությունից, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 3-րդ մասը ևս անհրաժեշտ է ճանաչել հակասահմանադրական:

Կարեն Տոնոյան

ՀՀ փաստաբանների պալատի

երիտասարդական խորհուրդ